

Aw-Daahir

Wax baa i hayee i sug, kaar baa i hayee; aan intaa kaa baxo, iduhu horta hilibkoodu qiyaastaasay leeyihiin, toddoba jir baa u danbeeya oo toddoba nin ayuu deeqa.

Waa yahay, aan u nimaadno idaha marka aad dooneysid in aad iibsatid, seyladdan oo kale tagto, cilmi weyn baa ku fadhiya halkaa, sabeen carrab cad leh lama iibsado shilinka aad u haynaysana haddii uu dhinacaaga ka dhashay iyo haddaad iibsanyaso midnaba adigoo carrabkiisa eega maa ahee lama iibsado haddaani carrab madoobeyn lama iibsado. Ilaahay agtaada kama qaado maahee cilmi bey ku fadhiyaan waa kow.

Laxda dhukan lama iibsado, dhukadu waa sii kala xuntahay laxda dheguhu aad u qabooban yihii ee idaha ee la yiri lax dhukan col iyo abaarba ka dhega la', ee goor danbe iyada oo halkaa daaqaysa ay aragto idihii oo kaa jiitay oo markaas ayey ka daba oroddan oo ariga didisaa markaas ido maahee laxdaa lama iibsado, waa gurraaf waa yahay laxda lafta gaaban ee reerkii lahaa soo muquuniyay laakin sayladda geysta ee aan shafsada dheer lahayn waa gurraaf baa la yiraahdaa oo taana lama iibsado. Waa yahay, coon weeye markaa dabadeed kolka aad iibsanyaso laxda dhukan haddii aan dadkii kuu fadhin oo taa too ka dhega roon lehna lamaba iibsado, haahey laxda dharran lamaba iibsado laxda calaamadda leh lama iibsado waxaas oo dhan waaba ilqabato weeye oo lama rabo lax goradda ayaa la doonaya oo idaha la simaan oo idahaaga ka dhalata maahe, waa yahay. Idaha maynaan u tagin calaamadoodii cilmigaba waa u harsanaa, waa yahay. Iduhuna waxay leeyihiin mid dharan baa jirta oo madaxa cad, mid xoosh ah oo wada cad baaba jirta oo madowba shuql ku lahayn, mid garaaran baa jirta, mid gabbal leh baa jirta oo halkaas dhegaha dhexdooda ku leh goobaabin yar oo cad mid aan dhukan lahayn oo dhega qor baa la yiraahdaa, lax calan leh ayaa jirta, mid daydan baa jirta oo hoostaada tan madowga soo gaarsiisan yahay mid geesa leh baa jirta oo garab madoow yahay mid raaf madow baa jirta oo raafku madow yahay, mid saalima leh baa jirta oo wan isal madow baa jira oo halkaa isalka ku leh madow, dabar baa jira; sidaa u kala rogan sida halak fardaha heesaha laga saro gashaah oo wayn oo loo saaxiibay oo naag kale aan weligeed ka saarayin idaha oo wiilkii gabadha hor ganac jebinayey mataarka ugu soo qaadanayey oo yiri gabartani ma wan gabar madow baa isagaa la qaataayoo ninna uusan gawracin dee leey jootaayee ma meesha maxay u joogtaa oo maxay nin u raaci weyday, waa dayow yarta kiciya markaa dabadeed iduhu calaamadda ay leeyihiin way fara badan yihii. Hebelow afadaadi sabeen jeen madow baa u dhalatay baa la yiraahdaa, wallahi nasiibka aan leeyahay koo aan raafka gaarsiisnayn weeye wallahi aan ariga u kicin, waa la eegay mise raafka ma gaarsiisna.

Dee marku waxoogaa yar isyiri buu caddaan ku dhigay maxaan idii lahaa buu ku yiri, sabenta sibirka madow leh iyadu hadalkeedaba ma noola, reerka lihi kama saaro xerada iduhu calaamadda ay leeyihiin dabeed sidaa yej u fara badan yihii.

Ummaynaan imaanin haddaba idaha wixii lagu garanayey ee sumad u ahaa, maynaan u immaanin, bal waxay ila tahayna aan iska raaciyo idaha waxaa loo jeexaa dhegjeex oo waxaa loo sameeyaa jawr, oo

waxaa loo sameeyaa dacal, dacal horena waa la yiraahdaa. Dacal danbena waa la yiraahdaa; labadaba waa loo sameeyaa, ama mid horaad ku dhiganaysaa ama mid danbe, waa yahay. Dheg jeex waa loo sameeyaa, galool baa loo sameeyaa, fur baa loo sameeyaa intaas oo dhan waxaa la yiraahdaa sumad caanood oo labada dhegood dhegood baa lagaga dhigaa, hadaad doontana dheg baa lagaga dhigaa, haddaad doontana labada dhegood baa lagaga dhigaa, waxaa kale oo jirta dacal hore iyo dacal danbe, hadii loo sameeyana dhega li' baa la yiraahdانا oo taasna waa sameeyaa, marka ama dhegqura la yiraahdانا labada dhegood badi ahaanna waxay ku leeyihiin labada dhegoodba summadda caanood ee la sheegayaa horta taa weeye summadda dab idaha waxaa laga suntaa sida qaolibka ah tagoogada iyo shanshada alif baa lagu dhigaa baaqin baa la yiraahdaa alifkaa haddii ay laba baaqinood baa la yiraahdaa, haddii la doono labadaba waa lagaga dhigaayoo sabeen laba baaqinood leh xagga hore iyo xagga danbeba ku leh amay sadugyataa ee tagoogada iyo shanshada labadaaba lagaga dhigaa oo markaas baaqinaa la yiraahdaa xagga hore iyo xagga danbena waa lagaga dhigaa haddaad doontana afartaba waa laga dhigaa sabeen afar baaqinood leh, haahey! Jarrow waa lagaga dhigaa labada dhegood dheddooda jarrow baa la yiraahdaa tan lagaga dhigo garabka baa lagaga dhigaa oo halkaas dabadeedna lama jecla war waxa carrabka nagala goo baa la yiraahdaa waaba jihaad oo taasu ma aragtay, dadku ma wada jecla, dadka qaarse waa ku dhigtaa, canjiir baa la yiraahda, halkaasaa lagaga dhigaa, iyadana canjiir baa la yiraahdaa. Qaar dushooda xariir yaa lagaga dhigaa dad yar bay leeyihiin ama laba ama xariir qura ha ahaato kuwaasuna waa summadda dab baa la yiraahdaa baa kuwaas la baxeen bal raggii kale way isugayaan yaan halkan kaligayga qaadnine waan ka baxayaaye bal Axmed Nuurow adigalee waaye.

A.Nuur

Intaanan gaarin ninka la yiraahdo Cali Mudir u tegin waxaan ku hormarayaa ninkii xolo dhaqatada ahaa ayaa meesha jooga, waan kuu soo noqonayaa ee isug horta Salaad baan soo marayaaye oo wixiisii oo dhan aad mooddo inay ka kala xunyihiin wixii uu diyaariiyayoo dhan waa koow. Waxaan kaa rabaa Salaad su'aasha aan weydiin doonno waxaa weeye; Shikh, galaal, gorod, shalmad, xariir, waxyaabahaa oo dhan oo uu afka mariyay ninka la yiraahdo Aw-Daahir Afqarshe oo aanu rbynay inuu isagu af marin oo aan innagu soo jeedino oo soo ururino oo soo marno adoo haddalladii horeetana waxaad ka xasuuasantahay noogu daraya Salaadow adiguna maxaad oran lahayd? Waxaan filaynaa inaad dhaqanka xoolaha aad garanaysid.

Salaad

Axmed Nuurow mahdsanid. Horta nimman aftahanno ah ayaa kulli iga hormaray, hadalkiina waxba kama ay reebin, haddii koob shaah ah lagu shubo oo nin laysto, ninkii kale muxuu ku cabba, waxba horta hadalkii saas buu noqday oo nimankii aftahanka ahaa ayaa laystay oo hadda meel aan ku noqdo garan maayo waana ku waafaqsanahay intii ay sheegen oo waan ku ayidsanahay, marka waxaan aad wax yar iga su'aashay midabyadii yaad iga su'aashay midabyady annagu kuwo badan ayaanu sidii Aw-Dahiirna iiga hor maray yaan niraahnna Shalmad, eraygaas aad adiga hadda Shalmadda tiri kaas annigu ma

aqaan, markaan runta aan anigu kala shego, sida aan u aqaan laxda anigu oo u soo noqon doono hadal yar oo kale marka hore midabkii aad i su'aashay ayaan ku hor maraya, Shiikh horta waxaan niraahnaa neefka cad oo kulligii wada cad oo dhegaha wax yar ay ka madowyihiiin ama indhaha ay u kuulanyihii neefka Shiikha ah ayaan niraahnaa, mid sidii Aw-Daahirba u sheegay gabal baynu niraagnaayoo meeshaan ayey ku koobantahay, mid waxaynu niraahnaa dhegaha ay cadyihii oo madaxeeda kale waa madowyahay dhegahaas baa waxa ay ku leedahay cirro cad oo waa dhega caddahay baynu niraahnaa, mid waxa aynu niraahnaa waa daylantahay oo intaas baa xoogaa madowgu soo dheeryahay midna deel raac baan sii niraahnaayoo shafka meeshiisa inuu sii gaarsiisan yahay aad mooddaa waxaan niraahnaa deel raac oo deyladii bay ka sii horaysaa xoogaa oo waxad mooddaa yaraha inay ka sii horreysa oo dabadeed deel-raac baynu niraahanaa, midna waxaynu niraahnaa waa indha kuulantahay oo inteeda kale waa caddahay laakiin labadaan indhood oo kaliya ayey ka madowdahay iyo dhegahaan caaraddood ayey ka madowdahay oo waxaynu niraahnaa indhaha ayey ka kuulantahay baynu niraahnaa, tilmaantooda mid waxaa la yiraahdaa saalibaday ka madowdahay meesahanoo qaarka danbe ah ayey ka madowdahay mid waxaynu niraahnaa shaqada yey leedahay oo ama jeeniga baynu niraahnaa, midna waxaynu niraahnaa koorahay ka madowdahay inta koorha fardaha ka qabtaan oo kale ayey ka madowdahay oo waxaan niraahnaa koorahay ka madowdahay. Indhaha tilmaantooda iyo midabkooda haddi la raaco waa fara badan yahay Maxamed Nuurow wuxuu noqonayaa wax farabadan oo badan markaa waxaan u soo noqonayaa wax yar mar hadaayey aad su'aal i waydiinaysay horta idha marka ugu horreysa waxaan niraahnaa horta lab iyo dheddig wan iyo lax, yaan u kala saarnaa nayshii markay korto waa wankii markii uu koro iyagii oo magacii isla jooga haddana magac kale ayaan u naqaannaa, nayshii marka ay yartahay waxaa aynu niraahnaa nayshii waa yartahay, magac kale waxaa aynu ku darnaa baal cad beynu niraahnaa, waa kortay oo waxaa aynu niraahnaa, biraar. Baraar marka ay ka korto sabeen baynu niraahnaa, sabeen bay gaartay, marka ay baraartii dhaafsto waa magacyadii su'aasha ahaa ee garo, raggiil baa hadlkii dhameeyay oo wax kale ku dari maayo oo kuwi su'aasha ahaa baan wataa waa baraar baynu niraahnaa. Marka baraarti ay ka baxdo waa sabeen, oo sabeentu intaasaynu u naqaannaa. Wankii nayl baynu niraahnaa, isagu waa magacyo badan yahay, nayl baynu niraahnaa, waaligu nayshii buu la socdaa, nayshii iyo isagii waa wada nayl, marka sidii nayshii oo kale, baraar baynu niraahnaa, isaga baraarkii weli waa laysla socda, markaas bey kala leexdaan oo korish beynu niraahnaayoo xoogaa buu markaa koray, koroshkii markii uu koro waxaanu niraahnaa lugu jir, lugu jir marka lagu leeyahay waa marka arigu ragga kuu xilka wayn loo qalaa, laakin uusan weli wan jabsaday ahayn, markaa waxaan niraahnaa waa jabsaday, haddana wanku waa jabsaday, waa jabsaday marka lagu leeyahay, afar jir bu gaaray, afcaddaan niraahnaa, waa marka uu ku dhammaadaa, waa marka hilibkiisa sidii abwaannadii iga horreeyay uga sheekeeyeen afadahaas marka uu dhafo oo uu lix jir gaaro wixii ka danbeeysa waa ka bixiya yeynu niraahnaayo markaas haddii aan la qalin ama aan la soo gadin asaga oo dhan waa ka bixiyaa oo wuxuu noqdaa caato, wax danbena kuma soo

noqdan oo waxaan niraahnaa waa ka bixiyay wankii, intaas tilmaantii weye, xoogaa yar baan haddana gadaal u soo noqonayaa marka iduhu ay yihii waxaan annagu wananka waa lala reebaa mar kasta idaha wananka waa laga reebaa, midka qoodhka ah oo idaha abaahiya, waxaa lagu daraa idaha isleeyhiin marka xarigga laga goynayona waa lagu qooqiyaayoo xamirkaa la geeyaa inta kale waxaraha ayuu la daaqa, waxahara kuwana waa la xiraayoo mareeg baa loo xiraa, oo mareeg baa la yiraahdaayo qooshaas taxan baa lagu taxaa, kuwana edeb bay leeyihiiinoo kuwa edebta leh ayuu la jiraa oo asaga lama xiro kuwaas edebta leh ayuu la jiiraa Maxmed Nurow aniga tilmaanta waa iga soo dhawaatay oo intaas baan wixii aan anigu garanayey ku egyihiin oo waadna mahadsantahay.

A.Nuur

"Wallow xamilow xammaamada muri aan laxduba sidi maxaa kugu raray" bay tiri gabadhii, xamilka horta wuxuu ahaa, waxay tiri weeyoo waa xamil baas ah. Wixaad mooddaa Salaad inuu ka taabay oo uu yiri waxaraha gooni ayaa loo ilaaliyaa oo gooni ayaa loo xiraa. Maxaa jira idha waa marayaa oo joogsan maayo oo ka daali maayo, oo noogi maayo, waa xamid. Horta komay iyo xamil bay u kala baxaan. Wanka komolka ah xamil buu noqodaa, waana la xamlayoo, marmarka qaarkood haddii la rabo dadka ka baqaya, waxay u sameeyaan geedka la yiraahdo goori iyo waxbay intay u tolaan saas ugu celiyaan, illeyn meelahaasi harag baa loo sameeyaa oo lagu xamlaa. Marka; Wallow xamilow xamaamada guri; xamaamo gartay, xamaamo walli macnaheedii lama gaarin, xamaamadan guri aan laxduba sidi ee maxaa kugu raray, hadalladaasuna hadalla cayaar iskaga yimid ma aha waa hadallo aad iyo aad qiima gaar ah leh waa wax la soo tijaabiyay oo yacni tijaabo ku yimid; waa xigmad ahayn ninkii tiriay lama yaqaan waan maqalhay oo waa lagu heesay, xammaamada guri waan noqonayaaye saciid oo isagana halkan aad iyo aad idihii u cuni jiray geedka kan la yiraahdo yicibta daaqi jiray lafta guduudan lahaa oo yaabka lahaa raggeedii baa weli inoo dhiman, Cali Mudir iyo rag kale baa halkan ka soo dhaardhaarranaya oo aan celin laahay, reer Mudug iyo halkaana bal aan soo aado Cali Mudir iyo ninka la yiraahdo Saciid oo dhinaca jooga aan soo aado erayada soo socda ee wanka xamilka ah hala ii fasiro, Afcadde hala ii fasiro, gurgurtehale fasiro, jiraa ayaa isaguna jira, wan jiraa ah baan hebel hebel u qalay; anigu jiraagaa haddii aan leextukaaleysto markii uu toddoba jir gaadho weeye uma dhinna wax u dhiman ma leh jiraa mar haddii la yiraahdo toddoba jirkaa toddoba jir lama yiraahdo ee jiraa baa la yiraahdaa, erayga jiraaga ah mar haddii aad wan jiraa ah baa loo qalay, hebel waa toddobadii buu gaaray luxmaddiina ka bax goortuu bilaabayaa weeye oo uu gaboobay waa marka uu hee gaboobay weeye baa wanka jiraa, intaanan jiraaga uusan gaarin jiraaga waa marka ugu danbeeeya ee uu toddoba jir uu yahay oo Aw-Daahir Afqarshe iyo Faqiburaale isku raaceen waxaa weeye shan jirku waa Afcadde oo afcad baa ku bilaabta, toddoba jirna waa ku wada caddaaday marka toddoba jirna lama yiraahdo ee waxaa la yiraahdaa waa jiraa macnaha markaa wax i dhimani ma jiro xoog u dhimanna ma jiro baruur u dhimanina ma jirto, kaddibna nuuqnuuqsi buu hee bilaabayaa dib buu u noqonayaa kow. Ee waxay yiraahdaaniin iduhu beeninatida ayey ku boqol iyo shan markuu uu mawliidka yahayaya

wanka lagu sii daayaa, habeenkay boqol iyo lix tahay idaha waa lagu sii daayaa baa la yiri oo wankaa lagu sii daayaa siduu ugu aado waa kow. Waxaa soo baxaya toddoba xibkood baa soo baxa toddobadaa xibkood waxaa la yiraahdaa (Biinansis) midkiiba waxaa u dhaxeeya tobant maalmood, toddobadaa xibkood goortay dhammaadaan xiir baa ku xiga ximir wuxuu soo baxayaaga sagaashanka, sagaashan iyo kowga ayey kulli soo baxayaan deeyr hor baa dhaashay, marka dayrtii axal baa soo baxaya oo inoo bilaabanaya, iyo baranbeero ayaa inoo bilaabanaya axal baa ilaa iyo boqol iyo shanta inoo garaacaya, boqolka iyo shanta baa lagu sii joogayaa siduu ugu tooso ceerka geeye ama gusoole, ama cambaar ninba magac buu u yaqaan roobkaa la yiraahdaa guga bartankiisa marka quadaa la dhaafo haddi fooruhu dhaqaaqo fulshade onkodo bay tiri gabadhii aan ku noqdo yaanan hadalka qasine Cali Mudiir baa halkan ka dhaardhaaranaya Cali Mudirow Afcadde, gurguurtaa, jiraa, wallow xamilow, xammaamada guri aan laxduba sidi xamaano, xamil ereyadaas ayaa kuu imanaysa ee adiga inta aad ka garanayso inoo fasir.

C.Mudiir

Runtii wax aan hambo ahayn iima harin hadana waxayaga waxay u badan yihiin, ama uba badnaan doonaan caddayn iyo su'aalo odyaasha aan goglinayox ma aha ee aniga hadallo kaleeto ee sidayda aan u sheegaayo ma jirto xikmada tan ama tigni kalorka kan xamir weynnu garanaynaa oo waa waxu lgu xiro wanka oo lama seliyo inuu boodo mid dheddig ama looma xiro mid dheddig, xamilka ee xamaama waxaa la yiraahdaa alaabta su'aashaas wax dheddig ay soo jeediyeen looma jeediyio wax lab, waxa aad mooddaa shakhsii ahaan su'aashaas wanka ayey ku halqabsatay, laakiin waxa aad mooddaa xikmad weyn iny ku jirto een dheddiggu iyo labku uu ka dhaxeeyo xifaalootan inuu ka dhexeeyo baad mooddaa, falsafo ahaan odyaasha ayaan u deynayaa alaabta iyo hadalka si ay u muuqdan xikmad baa ka danbeysa sidaas ayaan u fahmayaa aniga ujeedadayda oo aan ka qayb galayo waxaa weeye in aan odyaasha aan goodiyo oon dib wax ku xusuusiy, waxaa jira ceesaaska odyaashu ay yiraahdaan ee gabdhuhu markey ilaalinayaan ama ay aroorinayaan amba markii la guraayey ay u heshaan idaha oo hee xayey, xayey, xayey yiraahdaan, oo daylo_daylo ay yiraahdaan, haddii ay wax xasuusanyihiin inay noogu daraan ee daylada ama idaha heesaskooda, haddii ay wax ka xasuustaan bal iny wax inoogu daraan, bal iny inoo macneeyaan; lax iyo laxow meel lama galaan. Bal inay dadka Soomaalida hadday eedi kala gaarto waxaa la yiraahdaa sabeen baa kugu xiran, dadkuna hadday ducaysanayaan Soomaalida kol uun aniga intaan garanayo waxaa lagu ducaystaa fidno iyo hadday dhacdo ama layska ducaysto waxa aan ogsoonahay in la qalo quraan iyo wax baa la qalaa oo dadku ku ducaystaan sabeen baa lagu duhaantaa aalaa lagu waaq_dhaacdaa, ama bisha neefka markii dadka aroortaa la doonayo in khayr laga helo sabeen ayaan la sheegaa macnaha noocaas oo dhan loola sameeyo, midda kale qof xumaan ay gaarto; waxaa la yiraahadaa sabeen baa kugu xiran, ayaan la yiraahdaa, sabeen beynu arintaas ayaan loogu xiray ayaan lagu ducaystaa ama yacnii xumaanta lagu baabi'iyaa, arrimaha noocaas ah oon xoolaha kale ku jirin oo idaha u gaar ah oo sida hadayti waxaan tix raacayaa qofka la ixtiraamayo ama culumo ha ahaadaane ama dad loo loogayo ha

ahaadaane amba waxyaalka waaweyn idha ayaa si gooni ah loo isticmaalaa ee maxaa ugu wacan? su'aalashaasaan rabay in aan anigu odayaasha ku darariyo ma aha ee anigu qayb kaleeto iima furna waayo horay ayaa loo dhammeyey caado iima aha wax la yiri inaan ku noqdo waan ka baxay oo waad mahdsantahay.

A.Nuur

Cali waad mahdsantahay su'aalaha aad inoo soo jeedisay horta bal aniguna aan qaato oday iska yeel yeel anoo ah, eraygaan la yiraahdo horta lax iyo laxow meel ma wada galaan way caddahay oo laxaw waa cudur, waa xanuun ku haya markaa ee laxina waa garanaynaa; lax iyo laxow meel ma wada galaan wa run, waxaa la yiri barida iduhu waxay yihiiin wax khawaasi gaar ah ayey leeyihii ama waxay leeyihii; haddaba iduhu subagooda wuxuu leeyahay wax aan xoolaha kaleeto lahayn, waa kow. Waxaa la yiri ee meel la ka kasa ee idhaa subaggoodu waxay ka reebanyihii cudur oo dhan inay ka reeban yihiiin bay Somaalidu u qabataa walow cudurrada qaarkood iyagu ay abuuraan oo cudurkaan la yiraahdo wixii beerka ku saabsan iyagu ay abuuraan oo Saciid oo dhakhtar ahi uu inala joogo oo dhakhtar weyn ah oo waayo aragnimana u leh oo aqoon dheeraadna u leh cilmigaasna aqoon u leh isaguna waa iga daba qaadan doona. Ee waxaa la yiri cudurro badan oo badan oo badan iduhu waxay u yihiiin dawo u yihiiin waliba khaasan ay baridoodu dawo weyn tahay, waxaa ka mid ah cudurkaan la yiraahdo caano-gocatada, caano gocatada oo ka timaada ama gaastriigba aynu u naqaano oo ka timaadda caloosha oo isku dhegtay caloosha oo isqabsatay, xiidmaha oo isqabsaday, marka intay caana gocatada tahay haddii aad bari idaad aad cuntocalooshii isku dhegganayd way kala baxdaa. Markaas waxaa aburmaa caloosha mar haddii ay kala baxdo waxaa suurtowda nabarradii ku yiil inay bogsadaan; halkaasi dawadaasi waa suuragal, laakin mar hadday weynaato oo calooshii nabra yeelato wax ma tarto oo wey gurisaa waayo? Barida iduhu wax walba wey faaysisaa. Waxaa la yiri dadka hadday naafoowaan oo gacmaha ka naafoowaan ama dadka dagaalka ku daaha ama wax gaaraa, Soomaalida waxay ku xirtaa bari, marka baridaasu wey galaysaayoo dad badan oo farihi kageen oo bari idaad lagu xiray oo farihi u dabceen oo u tooseen ayaa la arkay waxaa layga sheekaynayey nin dagaal badnaan jiray oo la yiri wuxuu dilay siddeetan nin ayuu dilay, marka dagaal xun buu galay siddeetan buu mar wada dilay markuu wada dilay abley buu qaatay nimankii waa laayey oo ciil buu u qabay marka ninkii gacanta baa isku dhegtay maara ayaa loo waayey nin wax yaqaan ayaa loo keenay oo odayaasha waaye aragga ah ayaa loo keenay; gacantii baa isku dhegtay, gacantiisu wey engetay, gacantii uu ableyda ku haystay wey angegtay. Markaassaa nin oday ah loo keenay odagii markii loo keenay wuxuu yiri; subag idaad gacanta u gesha, marka sidi subag idaad gacaanta loogu gelin lahaa, illeyn ninku waa dhaqdhaqaayaaye, markaas baa waxaa la yiri: Bari adaad inta la soo qaado neef gool ah oo shan jir ah waakaa hadda caddaaga ama jiraaga lagu sheegayey ayaa la qalay baridii baa la soo qaaday, iyaadi baa markaa xiray gacantii, gacantii baa hadba toddoba maalmoodba baaq ku xirnaataa gacanta ninkii waa u raysanayaa baa la yiri; anniguba sidaas baan sheeko ku maqlay. Run iyo been waxay tahay magaranayo laakiin waxay yiraahdeen seedaha xirmaa waa lagu xiraa ayey fakisaa marka waxay

yiraahdeen seedaha xirmaa waa lagu xiraa ayey fakisaa marka barida idaad xitaa iska daa wax kaleto haddii ay seeduhu xirnaan wey fakisaa. Marka lax iyo laxow meel ma wada galaan. Wuxuu qof qabooqooyinka la yiraahdo Qaaxada cudurkan la yiraahdo sanboorka, cudurkan la yiraahdo ee qabowga ka yimaada borokiitada, waxaa oo dhan waxay u yihiiin dawo ayey u yihiiin. Cudurrada qaarkoodse wey kiciyaan cudurradan beerka ku saabasan wey kiciyaan waxbey gaarsiiyaan oo waa la ogaaday cudurkan la yiraahdo indho caseeyaha oo aynu u naqaanno cagaarshowga cudurradaas waxay u yihiiin wey kiciyaan ama waxbey gaarsiiyaan, laakiin cudurrada kaleeto qaaxada iyo borokiitada iyo hargabka iyo riyaxa iyo waxaas oo dhan waxaa ay iyagu u yihiiin daawo marka Soomaalidu way ka daaweysaan jireen. Marka lax iyo laxaw meel ma wada tagaan oo haddane meel ma wada galaan, haddii qof jirran oo cudurradaa qabay lax loo qalo wuu bogsanayaa. Taasu waa taas aniga ayaa tijaabiyay oo cudurkan sanboorka la yiraahdo ayaan ku tijaabiyay saddex jeer baan bari camirtay iyo subag isku darsaday sanboorkii waa iga guuray oo wax yar baan hadda ka qabaa waa hore buu neef igu gaaray; haddaba tijaabo aniga i soo martay weeye. Daahir Afqarshe oo neef la tacbaan ah baan waxaan iri haddaan beerka lagaa hayn bari iyo subag intaad isku darsato muddo dhan cun waad ku bogsanaysaa, aniga ayaa tijaabiyay, aniga Axmed Nuur ah ayaa tijaabiyay saddex jeer oo isku xigta ayaan bari iyo malab isku darsaday markaas in muddo oo sagal bilood ah ayaan cunayey neeftii wa iga baxday, sanboorkii inyar oo aan macno lahayn ayaa igu haray, waxaas bari ayey ku xiran yihiiin in yar ayaa igu haray illeen wixiyo dhan waa iga baxseen. Marka lax iyo laxaw meel ma wada galaan; aniga Axmed Nuur ah oo kula hadlaya ayaa qabaa, wa kow. Laba iyo toddobaatankii ayaan iska sameeyay, dad badan oo arrintaas saleeyay oo ku bogsadayaan waan arkay laakiin oo aan beerka laga hayn kow, midda sabeenta ah oo aad sheegtay sabeentu waxaa la yiri, horta Soomaalidu xaalka waxay u bixisaa dhowr waxyaalood. Waxaa loo bixiyya horta xoolaha la dhaqdo Soomaalidu faraxkey u jeceel yihiiin, gurigii uu faras joogo baa la yiri horta xarrago waa taallaa, gurigii uu geel joogana xoolo waa joogan baa layiri, gurigii ido joogaan barwaqaqo waa taalla geelu oodagaa mid la deekado ma ahee wax ma taro aalaaba waa dhibaato badan yihiiin, ninba heesay oo wuxuu yiri, salsal buu sameeyay oo wuxuu yiri: "Rati waa halbowluhu naftu ka handag leedahay, ari waa nin maradiisa masaggo ugu buuxdaaye" buu yiri iska guro oo iska cun, ari waa nin maradiisa uga buuxdaa, oo karsaday. Marka waxaa la yir geel xoolaa jooga laakiin waxbaa ka sarreeya oo aa wax fog, faras meeshuu joogana xarragaa taalla, ari meeshuu joogana nimco iyo barwaqaqo ayaa taalla, oo haddana dhereg ayaa taalla weliba ido hadday joogaan meeshaas waxaa taala barwaqaqo, marka sidaa awged ayaa waxay u bixiyeen waxaa la yiraahdaa faraas haddii nin laga xaalmariyo, waxaa u bixiyeen waxaa la yiraahdaa baannu ku siinnay, waxa kale oo xiga sabeen baan ku siiyay, waxa kale oo ku xiga, sabeen baan ku siiyay, waxaa kale oo ku xiga oo saddexaad oo aannaga saddex inoo noqda, waxaan ku siiyay shan qarshi ayaan ku siiyay, shan qarshi ayaan baxshay, oo haddee qarshi oo keliya lama baxsho ee shan lacag ah, haal! Shant qarshi ayaan bixiyay, waagii hore quuruush baa jiri jiray oo

saddexdaas ayaa loo baxshaa, waxa dheeraadka ahi waa gabar, gabadhu wey ka wada weyn tahay, intaa gabadhu waxaa lagu kala qaataa rati iyo ayaa lagu kala qaataa, waa meel belo ka dhacday ayaa belo ka dhacday? Ayaa gabadh lagu bixiyaa, laakiin himilda weyn ee xaalka weyn waxaa lagu baxshaa faras kan xigana sabeen baa lagu baxshaa, kan xigana, kan xigana lacag baa lagu baxshaa, oo waxaa la yiraahdaa haddee shan qarshi baan dhiibay shan geed baan dhiibay, shan shilin baan dhiibay laba ... oo xaalkaan ah baan dhiibay kanna waa wuuu kyana ..., aye ku kala xiran tahay, magaaloooyinka aye taallaa aahey, waa ninkii yiri Nuur Cismaan baa laga sheegay, baa la yiri waa xaal waa xaalkii dhulkaa magaaloooyinka yaa laga yaqaannaa. Horta erayadii aad na weydiisay aniga odayada warkooda aan qaato ee aniga oday iska yeelyeel ah saas baan ku macnayn lahaa. Odayada wey iga daba qaadan doonaan, waxaan ku sii noqonayaa raadraacaygii afcade, guurguurtaa xamili xannaana guri ee ... intaas ayaan ku noqonayaa Weli Siciid baan horta warsanayaa wali laxawgii aan jeclahay iyo cudurradii wuu isaga iga soo daba fasiro oo iga daba qaadan doona.

Dr. Saciid

Waad mahadsantahayn Axmed Nuur, odayaashu horta iduhu aad bey ugu sheekeyeen, hadalkiisiina waxaad mooddaa dhinac loo eegaba ama mid ha noqoto ama calaamad lagu sameeyay summaddii ha ahaato, ama dhaqankoodaba ha ahaate in aad iyo aad looga sheekeyay marka anigu laba arrimood oo yaryar oo hadda oohadda xoogaa yar kaga darayaa, kow. Waa midda dhakhtarka ah ee la yiri dhakhtarka waxaa la yiraahdaa caafimaad ayaa loo isticmaalaa idaha hilibkooda loo isticmaalaa, taas marka xagga dhakhtarka loo raaco, dhakhtarku waxaa weeye cunti iyo nafaqo ahaan ayaa loo isticmaalo, badiba dhakhtarradu waxay yiraahdaan waxa caddiinka leh oo subag ha noqoto ama caddiin baruur ah ha noqoto ee qofka uma wanaagsana sababtaasu waxaa weeye ee beerka ayaa ka shaqeeya oo wuxuu ugu shaqeeyaa labeen oo jirkeen kore taabanaya ma aha ee inta kale waa gubaa marka beerku shaqada badan qabanayey si aysan dhibaato ugu keenin waa looga yareeyaa diyaarkuuna sidaa ula socotaan waa dhiig iska fadhiya oo wadnaha iskaga saneeyay dhiil tirana ah marka dhibaatadaasi wixii ah ee garaaso ama caddiin ama adiga waxyaalahaas ah isagaa ka shaqeeya, marka dhibaato in labeen ah oo uu qaadan karo korka ayuunbuu u gudbiyaa inta kale waa gubaa, marka waxaa weeye, innagu waanu qabannaa, laakiin dawo buu inoo yahay dawo ahaan oo waa cunto haddii runta loo raaco nafaqooyinka la cunayo ka mid ah, kow. Waxaa jira haddii la isticmaalo subagga idaha subaggooda ama hilibkooda ha noqdo ee waxaa jira qofku haddii uu leeyahay nabaro nabarrahaasu wey ka soo baxayaan oo xoog bey ugu soo baxayaan, waxa keenaya waxaa weeye waxaan caddiinta leh ama subagga leh ama subagga leh wixii dufan leh oo dhan waxay leeyihiiin kalooriyan iyo kuleyl siyaado ah aye qofka jirkiisii gelinayaan, marka waxaasu waxay ku immanayaan, marka kulaylkaas ay soo saarayaan sida wakhti qabow oo meelaha qabow wax kuleeleeya loo raadshokulaylkaas ayuunbaa keenay xagga dhakhtarnimada haddii loo eego intaas ayaan kaga sii darayaa dee laxaw iyo laxna laba eray oo isku mid ah ma ahayn midna xanuun buu ahaa oo Axmed Nuur baaba qabsaday midna dee waa

idaha magaca dheddig, lax haddii la yiraahdo waa magac dheddig, laxawna waa xanuun marka meel ma wada galaan. Lax iyo laxaw waa maahmaah; macnaha waxaa weeye laxaw xanuun baan innagu u naqaannaa oo xanuunka ayaan u isticmaallaa. Laxna waa dheddig ahaan oo waa neef dheddig ah laakiin hadalkaan sidii uu isugu yimid macnaheeda anigu waxaan isga oran karaa waa qof cunto oo idahaas daawo ahaan u isticmaala, laxawga intaas ayaan ugu haray ee tan ah xamil iyo afcadde gurguurtaa iyo xamaamo marka waxaan oo dhan ma laysku soo duuduubo, xammaamo waxaa la yiraahdaa alaabta qashinka ah oo yar yar ma argtay guryaha lagu isticmaalo xammaamo ayaan la yiraahdaa waa wixii aan markaa shey waayeyn ahayn ee yaryar, xammaamo ayaan la yiraahdaa. Xammaamada waxay ka immanaysaa eligaas macaaniga u xiran bahalkan ku xiran ee wnka oo u ah xijaab si idihii looga ilaaliyo inuusan waqtiga aan looga baahnayn in uusan u fulin ama aysan ma argtay hadba ma argtay noocii la rabo haloo yiraahdee, marka xammaamo hadalkaas ii sheeg mappa tan kale weeye isagu waa ka hungulanyahay idaha kale waa ka xoog badanyahayoo dhogor iyo hilibkiisa iyo siiba wuxuu u eyyahay wax hungulan oo kale. Marka xammaamo iyo saas bey isugu xiran yihiin bahaashan loo xirya sumalka waxaa weeye ma harag haloo xiro ama jawaan loo sameeyay haloo xiro ama waxuun adag weeye oo waxaa xijaab waa gaashaan yaci gaashaan ahaan looga xijaabayo idihii kale weeye, shalmaad waa calaamadiihii idaha oo waxaa weeye shalmaad anigu qaarkan danbe oo ah candhada xaggeeda ah bey calaamad ku leeyihiin, calaamaddaasu waa calaamad ahaan waxaa loo yiraahdaa calaamad weeye marka lagu tilmaamayo sidii oo markii horeba loogu tilmaamayey ama bar ama waxyalahaa loogu tilmaamayey oo calaamadahaysay ka mid tahay. Anigu marka bal intaas ayaan waxaan u sii gudbinayaa odayaasha.

Axmed Nuur

Horta hadalkii waad inoo kululayasay oo waxaad nagu diiday dhakhtarnimadii ahaa lax iyo laxow meel ma wada galaan. Sidaad ogtahay soomaalidu waa dagaal badnaan jirtay, waa la dagallamaa oo laba reer baa loo dagaallamaa oo lab ninba gooni u dagaalanta laba ggirgiir baa dagaalama, waxba isdagaala oo way is dioaan hadday isdilaan waa dhacaan oo waxaa la ogaaday oo aad iyo aad loo tijaabiyay wax kale oo lagu baantaaba qof nabar gaaray in aan cunto cuni karin laakiin iduhu ay soo celinayaan, haddii sabeen loo qalo inay soo celinayso qofkaa nabarku gaaray oo dhiig baxay inuu soo noqonayo qofkaa jaba haddii loo qalo o kici wayday oo shan jir iyo lix jir gaartay loo qalo inuu qofkaas soo noqonayo ayaan la ogaaday, waxaa kale oo la ogaaday, ma ogi iny tijaabadaa weli inoo dhimantahay iny waxaasu qaladdaad ku jiri karaan cudurrada qaarkood oo ay ka mid yihiin cudurrada qabawga ka yimaada borokiitada ay ka mid tahay oo haddana ay qaaxadu ka mid tahay haddii malab iyo laisku siiyo bari idaad oo loo qalo laba neef ama saddex neef loo qalo qofkaas si aan siiyo idahaas loo qalay waxaa la ogaaday inuu ka booday oo bogsaday. Hadda nin magaaladan Xamar joogo oo ku jira nimanka tujaarta ee Xamar waxaa la yiraahdaa in aad wada taqaaniin iyo inkale ma ogi waxaan moodayaan qaarkiin in uu garan doono nin oday ah oo hadda taajir ahoo qolodatan dukaanleyda waaweyn ah soddon iyo shantii buu wuxuu yiri waxaa igu dhcday cudurkan qaxaada la yiraahdo 1935, gaal Talyaani ah oo

dhakhtar ah baa la ii keenay, gaalkii dhakhtarka ahaa baa wuxuu yiri waxaad qabtaa cudur qaaxo la yiraahdo, sambabadaaduna waa wada daloolaan, rajana ma aad lihid, waa in meel gooni ah lagu geeyaa, ninkii meel gooni baa la geeyay buu yiri, dadkii baa weel gooni ah loo sameeyay oo dadkii baa layga jaray dhakhtarkii wuxuu daawodaawo i siiyaba buu wuxuu i yiri rajo ma lihid, yacnii iska dardaaran ninoday ah baa u yimid oo yaqaanna waxyaalahan oo haddana mudaawaadka yaqaanna oo dadkaan kutubta yar yarka ah leh ayaa u yimid Niita-Niit Liida ayaa la oran jiray ninka oo hadda wuu dhintay Alla ha u naxriisto gabyaana wu ahaa ninka marka, rida waad maqashayaan moodayaan wiil Sharma'arke ayaa dhalay, oo waa gabyaa gabayada waaweyn buu ku jiraa oo gabayo waaweyn buu leeyahay, wuxuu yiri, haddaan ku daweeyo sabeen ma i siinaysaa, haa baan iri, qaalin geel ma i siinaysaa baan iri, haah qaalin geel waa ii fududahay haddaad i daweyso, wuxuu yiri dhakhtarka waxaad ka soo qaadataa fasax in muddo ah laba bilood ama saddex bilood ah ka soo qado dhakhtarka ku daaweya.

Waa tahay buu yiri weel gooni ah ayaan leeyahay meel gooni ah baan deganahay oo dadkii waa layga shiray, meel gooni ah ayaa lay geeyay ninka waxaa la yiraahdaa Muuse Cali Galaal wuu joogaa hadda oo taajir dhergan weeye, dhallinyaraad moodeysaa hadda waad ka yaabaysaa. Wuxuu yiri; aniga Muuse naftiisa ayaa ii shekeynaya waa tahay intaa weeye fasaxii baan soo qaatay, dhakhtarkii waxaa aan iri baadiyahanaan gaarayaayoo waan soo baxa, ninkii baan u imid oo wuxuu yiri waxaad ii keentaa wan shan jir ah, waan u keenay, barida ka soo goo buu yiri iyo madaxa waa laga soo gooyay oo waa la keenay, waxaad ii keentaa buu yiri malab, intee la keenaa baa la yiri dhalo weyn keenaa buu yiri, oo waa la keenay; shan geed oo kalena keenaa buu yiri oo waa loo keenay meel gooni ahna wuu i geeyay wuxuu i yiri habeenki laba qaaddo cun, laba qaaddo oo malab ah iyo laba qaaddo oo subag ah subaggana ha iska yarayn, waa tahay, baan iri. Waan cunay oo cunay, buu yiri oo waan dhamaystay. Markaad dhamaysatid ii soo sheeg buu i yiri, markaas baan u sheegay, mid kale qal buu i yiri sidii baan yeelay oo saddex baan kaga tuuray buu yiri anna llaahay iguma dhibin oo xoolo badan baan lahaa? Waxaa sameeyay buu yiri tii labaad markaan marayey baa horta codkeyga soo baxay waan cayilay si kale baan noqday anigoo dhan waan bedelmay buu yiri saaray oo wuu i baaray wuxuu yiri gaalkii baa waashay oo dhakhtar weyn weeye, gaalkii wuxuu i yiri war ninyahow maxaad cuntay oo maxaad qabatay oo maxaad isku daweysay, waxaan iri waxbaan isku daweeyay oo haddana waxba iskuma daweyn oo waan iska bogsaday baan iri. Maya buu yiri waa inaad waxa aad cuntay sheegto, nin baa i daweeyay baan iri ninkaas iigu yeera buu yiri gaalkii oo gaalkii baa ninkii u yeertay ii qor waxaad ku daweysay oo wax allaale iyo wixii lacag ah ee aad rabto waan ku siinayaye laakiin ninkaan ogaa oo sambabbiisu daldalooleen ayaa maanta bogsaday waxaas wax aan qaadan karo maaha. Gaalkii lacag badan buu siiyay, anna sabeentii iyo qaalintii baan siiyay sidaas baan ku bogsaday, ninkaas hadda wuu joogaa hadde waa kaa dhallinyarosan yahay adigaas. Marka horta cudurradaan qaxaada waa lagu daweeyaa cudurrada qabowga ka yimaada waa lagu daweeyaa, anigu neeftan iyo sanboorkan ayaan ku tijaabiay; lax iyo laxaw meel ma wada galaan dadka jaba sidaa iyo si la mid ah. Dadka nabaruhi gaaraan

waa sidaa iyo si la mid ah, waxaan moodayaa in weli cilmi baaritaan u dhiman yahayoo alaab shiino oo kaleeto ay tahayoo, tijaabdatan illeyn cilmigu tijaabuu ku yimid cilmiga oo dhan waa wax tijaabo ku yimid oo tijaabada welina wax wax baan suurtoobin inaan la gaarin, cudurrada beerka gala, Soomaaliduna wey ictiraafsantahay oo looma dhaweeyo oo wixii beerka wax u dhimaya wey ka fogeeyaan oo waxay yiraahdaan idhacaseeyaha iyo waa lagala cararaa isaga waa loo qalaa oo haraggiisa ayaa la saaraa laakiin lama siiyo dufanka iyo subagga oo dhan waa laga illaliyaa oo waa wax ay tijaabo ku heleen, marka cilmiguna waa iska tijaabo, wax tijaabo ka soo baxay weeye waxaa suurtowda tijaabadaas weli in aan loo dhabba gelin laakiin lax iyo laxaw meel cayaar kuma wada galaan. Taas halkaasaan ka leeyahay. Midda shalmadda oo lagu wareeray aniga shalmadda waxaan u maqlay in shalmad iyo maxaa waaye shalmad iyo waxaas ayaan maqla shalmadaasi ee laxdaasi shalmad ah waa lagu wareeray jiraaga iyo shalmada iyo xamaamada labadaaa eray dib haloogu noqdo waxaan ku celinayaa fiqiburaale.

Fiqi

Waa tahay, waad mahadsantahay nin yiri la yiri labadatan eray shalmad iyo xamaamo labadoodaba waan idin macnaynayaa horta shalmad Soomaalidu waxay u taqaanna oo ay ka soo fushay eray kastaa eray baa marqaati u ah dabadeed si kastaba ha u fidee shalmaddu laba eray bay ka timid fardaha marka la fuulo ee kooraha inta aan la saarin tan ugu hooseysa ee kooraha ka hooseysa shalmad baa la yiraahdaa, mid kalena shalmad baa la yiraahdaa oo cadan dadka dega ee Soomaaliyeed ama Carab ha ahaadeene ama Soomaali ha ahaadeen ee bahal aanan dhashareerka ahayn shukadana aan ahayn oo sidii xariir ah oo haweenku qaataanna isagu shalmad baa la yiraahdaa, waxaa kale oo jira midab waxkasta oo ilaahay abuuray oo xayawaan ah ama dad ah midab gooni ah bay leeyihii gaar ahaan marka xaggaa....

A.Nuur

Odayaal ayaan dhoweyd waa tii aynu ka doodnay shantii waryaal ama shantii meesi ee xoolaha Soomaalidu dhaqato shantaas oo kala ahaa ari, iyo geel iyo fardo iyo lo' iyo dameero iyo baqallo. Marka maalintii dhoweyd waa tii aynu ka doodnay ariga oo aynu u kala qaybinay labo ariga, labada weynu u kala qaybinay wuxuu ahaa ido iyo riyo riyuhu weynu ka doodnay, waxaynu kaloo ka doodnay ariga inta uu soo maro iyo sida uu u koro sida uu u tarmo iyo sida uu u dhaqmo iyo sida loo dhaqo iyo goorta la dhaqo ayeynu guud ahaan ka hadalnay. Haddana hadda waxaynu ka hadli doonaa idhaa iyo riyaha oo isku mid ah oo magac wadaaga laakiin riyuhu la yiri riyahaa mudanoo waxaa la yiri indha hiil waa riyo, haddaba maanta waxaynu ka doodi doonaa idhaa, idana waxaa maanta ka doodo doonaa odayasha ay magacyadoodu kala yihiin: Fiqiburaale, Siciid, Cali Mudir, Daahir Afqarshe, Salaad, Cabdi Dhegaweyne iyo Axmed Nuur. Aan ku horreysiyo Dahiir Afqarshe oo abwaanka idhaa ah oo waxbadan ido dhaqay ama dhoofiyay, Daahir Afqarshow adigaa reer Sanaag igu dhowe meeshaa idhaa aad iyo inooga sheekkey.

Aw-Dahiir

Axmed Nuurow mahadsanid. Idhaa sheekadoodu wey badan tahay waxyaalaha waaweyn ee nolosha soomaaliyeed tiirarka u ah yeey iduhu

ka mid yihii idaha iyo geelu waa nolosha weyn ee Soomaalidu ugu horreya, dhaqankeena iyo sida aynu ugu nooleyn iduhu waa kala geddisanayihiin dhulka ay ku kala dhaqanyihiin waxaa laga yaabaa qolaba meesha ay deggantahay iduhu inay korriimo gooni ah ay leeyihiin macrafad gooni ah inay u yaqaaniin, afafku inay kala duwan yihii oo waxyaalo lagu kala mayrsan yahay ay iska jiraan haddii aan u soo qaato dabadeed dhulkaa la yiraahdo buurtaa dhereran ee ka soo kacda oo u dhexeysa labada bad ee raafka ka timaada berri danagii la garta buurta waxaa ka soo roganaya dhulka qabow ee dhaxanta leh ah leyliga uu roobku aad ugu leyliyay oo haddana ka dhereran yihii waa yahay, idahaa dhaxanta jooga haddii aan soo qaato, bal marka ugu horreeya iduhu waxaa la yiraahdaa waa sumladeen, halka lo'da iyo riyaha iyo orgooska laga yiraahdo geelna waaba ha qaato, iduhuna waxaa la yiraahdaa waa sumladeen, waa yahay marka idaha waxaa loo eegaa xilli ninkaan xilliga u eegin waa ka dabar go'aan, sababta oo ah, Soomaalidu waxay u taqaannaa ninku mar haddu tiro ido leeyahay ama diinteenaba sheegto oo tiraahdo waa taajir ama markii la ogaaday xooluhu inay khaali garobeen ninka tiro ido leh waxaa la ogaaday inuu yahay taajir dad badan oo tiro ari leh oo aan taajir ahayn waa jiraan oo dhulka iduhu aan si wanaagsan ugu dhaqmin weeye oo wax laga iibrido iyo wax laga maalo iyo tarantooda iyo waa laxda daba joogta idaha oo nafcigeedu ma aragtay sidaa uma sii aha, laakiin ninka dhulka qabow ay joogto ee dhaqaaleya ee sumalka u eega ee ay gugii oo qura ay dhasho ee la ogyahay inuu sanadkii markii ay ugu yartahay gaari muggii ka dhoofinayo ninka la qiyaasayaa ninkaa weeye; dabadeed taajirnimada loo eegayaa ee aan waxaan ku dhibtoon ee sanad walba iska soo baxayaan isagoo wax kale aan qaban, waxaa la yiri kuwaas tirada ah iyo wixii ka badan maxaa xerada ka saara? Saddex arrimood baa ka saara ayaa la yiri; Sumal iyo Suul iyo Suuf, saddexdaas baa xerada ka saara yaa la yiri ee sidooda kale uma kici karaan, nasiib waa iska badan yahay adduunka wixii ka dhacaya laakiin saddexdaan baa ugu daran baa la yiri Saddexdaa haddaynu kala qaadno waa naagta maalid xumaysa idaha ee xagaagii caanaha marka guga ugu baratay ee weligeed sii macnaansata ee maasha ee laxdu ay weeloowdo dabaysha xagaagiina ay ku soo dhacdo yaa laga baqaa jiilaalka dambe inay joogsato suulka la leeyahay xeraduu ka saaraa horta kaa weeye suluftuna waa cambaar ku dhacda hooyaduna dhaqaalo xumo ka timid oo dhul kulul oo la geeyay harsato ridu ay dhididday iyo xero ma garanaysaa aan loo eegin iyo sanadkii hore oo aan si wanaagsan u joogaanin oo u mayrmin iyo waxyaabo caynkaaso kale ah laga baali yiraahdaa, iyaduna suluf baa la yiraahdaa, waa cambar waana cadhada ku dhacda geela iyo riyaha yaa iyaga waxay ka qabsataan garbaha usag baana ka timaaddaa oo waana la daweeyaa waxaa lagu daweeyaan awey iska badan yihii laakiin marka la daweeyo ee la mayro ee la nadiifiyo kolleyba halka lagaga shuba wax duffan leh oo ma aragtay kolkaa haraggooda jilciya oo kala gooya hilibka iyo haragga kala fujiya dhogortana laga yareeyo intaa dhogorta ee ay ka haysata cambaarta halkaa waxaynu sheegnay laba kan saddexaad ee xerada ka saaranna waa sumal oo maxaa loo jeedaa xiliga sumalka qaadan jirtay ee iyada oo mudasatay oo si wanaagsan u naxday oo beertii cuntay beerta bartankeeda looga rogi jiray oo guga bartankiisa lagu beeri jiray xilligaas la yiraahdo seermaweydo haddii ay

dabadeed idahaasu sumal xadaan dadka qarbaa garac yiraahda ee ay garcato, dadka garac loo yaqaanaa dadka qaarna waa sheegaa, garacna waa ku sheegaan dadka badidiisuna sumal xad bay u yaqaaniin, marka dabadeeda xilligii ay sumalan jirtay xilli aan ahayn hadday sumal qaadato weeshii ay dhasho waxay yiraahdaan gabiyo weeye; saddexdaasaa horta xerada ka saara ayaa la yiraahdaa waa yahay, iduhu waa la ogyahayoo dabadeed qof waliba waa yaqaanaa arigu inuu qaado shan bilood xilliga idha sumalka loogu rogana waa xilligaa aynu soo shegnay, waxaa laysku hayaa sabeentu inay shan bilood ku sumalan karto dadka qaarna wuxuu leeyahay illaa sanadii u dhammaato oo marka sanada u dhammaato labo jir loo yaqaan deyrteeda danbe waxaan ahayn ma sumalan karto, oo markaa dabadeed guga danbe kolka ay dhasho oo labajir baa raggaasu u yaqaanna inay ku curanayso laxdaa waqooyiga joogta, oo dhulka dhaxanta leh joogta oo sida wanaagsan u kortayna waxaa la ogyahay inay iyaduna lix bilood ku sumalato, waase laga celiyaa oo lama jecla oo iyada oo xoog yar oo aan cimri weyn lahayn oo iyadaba shan bilood jirtay ama lix haddii ay sumalato oo shan biloodna caloosha ku siddo bishii laba iyo tobnaadna ay dhaasho waa caruur oo dee quwad ma leh taa horta lama jecla laakiin inay ku sumalan karto yaa halkaa laga ogaaday wankuna haddii uu qoor yahay oo uu idaha ku jiro intaasuu isaguna ku rimiyyaa ay sabeentuna ku sumalatay oo waa isku cimri laxda halkaa joogta horta sidaas ayaa lo yaqaanaayoo waa nasuun shuqulkeedu, waa yahay. Idaha sidaas sameeya waa idaha aan aqoonin inay harsadaan oo weligoodba meel dhaxan leh jooga, mar haddii ay harsato oo milic ku dhacdo markaa quwaddaa yeelan mayso, mar hadday ri daba gasho oo dabadeed sidaas oo kale o u daba oroddana oo milicna qabato maalintiina ay harsato quwaddaa yeelan mayso dabadeed isku xoolo ma aha kuwaas oo waa kala laba jaad. Waa yahay, laxdu marka ay dhasho waxay dhashaa nayl ama wan nayllaa laysku yiraahdaa, markey jamac isku yihiin, marka ay weli dhabayaan waxaa la isku yiraahdaa neylaha cadcaddeey, mar danbe oo ay xoogaa joogtana baal casaa la yiraahdaa, mar danbena baraar baa la yiraahdaa idaha waa laga reeba qaarkooda qaarna dhulka qabow ee googga leh waa laysku sii daayaayoo waxaa la yiraahdaa waxaa la yiraahdaa waa isla joog, fiirmaha ay hooyadeed jaliso oon caanaba lagu ogayn ama ay ka dhimato waa la dabsiyyaayoo idaha kale ayaa laga dabsiyyaa, heecaa la yiraahdaa nayshaa yar ama wankaa yar ee ama waa heec ama waa heeco, oo idahaasaa dabadeedna looga duwaayoo halkaasaa lagu gudhiyo oo caano la siiyaana waa jiraan kuwo ama riyo nuug la yiraahdoo oo riyaha laga jaqsiyo ama caano geelba lagu koriyo kan caanaha geela lagu koriyo sida idaha ilmaha marka uu jaqo oo u naaxo oo kale uma naaxo ee calool weyn iyo daba weyn oo dhogor weyn buu yeeshaa dabadeedna siduu u humbulan yahay oo sidaan caaniihii geela ilmahakan lagu koriyay subag badan lahayn baad goortaa ogaanaysaa oo ilmihiid idaba uma eka illaa waadanbe uu weynaad oo uu dhogor gooyo, sidaasaa horta idaha loo koriyaa, markaas dabadeed waxaa la yiri ninka marka iduhu u dhalaan waa iga wanaaneeyeen waa yoraahdaa waa ka cawdeen mar hadduu wankaas laxda ka go'o saddex bilood buu kaga go'ayaaye oo laga guriyo oo la yiri kuwa ka weeweynaaday hadhowto idaha oo kililini looga baqo oo hadhowto gooni loo sooco, dib

danbe u maqli maysid. Gu'ga idaha uga cadhali maaya waxaa marka wankii isu rogay kinsi mar haddii uu hilbkii fuulay uu saddex biloodna uu joogo wuu iska aamusayaa ninkii lahaa kii wixii baa nooc kale isu rogay dabadeed iduhu hora sidaas ayey yihii oo warkooda lama dhamayn karo oo waa la iibiyaa, waa la qalaa, waa la maquuniyaa. Xoolaha aynu dhoofinno idahaa ugu sii cajab badan xoolaha dabadeed iyaga dib isu soo dhaafa badeecadda ee la canshuuro ee waddanka soo gala ee lagu noolyahay iyagaa ugu sii cajab badan weligeenna waxaynu ku xirnayn innaga iyo carabataba dacalka ishaysa waatay gabadhu markay ku heesaysay odhan jirtay "Allow carabtii aan canshuurnay cambarka u saar" heeskii waa laga aqbalay, dabadeed carabtii aan canshuurnay hora cambar in loo saaray waa iyaga ay waxkale waayeen dee hilbkayna ay ka daba dhacayaan dee innaguna macaysato waayeen dee hilbkayna ay ka daba dhacayaan dee innaguna macaysato wankii bey ku xiirantahay oo waakaa la leeyahay wankii oo Berberiga ahaa waa kaa halkaa ka soo dhacay, iduhu hora dabadeed cilmigaasay ku fadhiyaan waa jaadka iska goonoga ah, anigu bal intaa yar ayaan ka gaaray bal hadda Axmed Nuurow nin kale ee aad u gudbinayso waa kuka.

Axmed Nuur

Horta waxaa la yiri ninkii kaa hadal badani hadduu hadal kaaga horreeyo hadalkii wuu kaa dhammeeyaa, hadduu kaaga danbeeyana dee kaagii buu sii biyaqaad tirtiraayoo roob yar oo roob wayn ka bixiyay buu noqonayaa, wixii oo dhan buu baabi'iyaa oo raadkaagii oo dhan buu tirtiraayoo waxaad hadda mooddaa in Daahir Afqarshe wixii aan sheegi lahayn oo dhan inuu sheegay hayeeshee way iska xoqxoqonayaa oo odayaal kale ayaa jooga oo iyagana diritoorin ah oo cilmiya kale oo meela kale meeshuu maray maahine meela kale iyagana mari doono bal aan u sii dido oo wuxuu yiri dhaylo ma lehbay tiri gabadhiid ido dhayle maleh oo dhaqanayo maleh oo waxaa loo wataa waa socod wanaag iyo sacab iyo sarag macaan, haddaba waxay tiri misna markay heestay "leygoogy negaha lay waayey erayoo laqanyuu igu dilay leegooy" leygo waa eray dhix dhuuban aalaaba wanka ma aragtay markayan rimanayn laxda buurani xagga horena wey u weyntahay oo baridii baa jirta marka dhexda waa dhuubantahay marka laba leeg weeye leegooy markey lagac lagac leedahay baa la yiraahdaa saas bay u leegleegatay leegleegad buu erayga ka yimid baan moodayaa. Leegleegad xarrago ayuu ka yimid, leeygooy layga leyn waayey buu yiri, laqanyooy bey tiri heeso iyo jacaylka iyo waxyaabaha bal aan sii wado warka ido dhaylo maleh oo dhaqanayo maleh waxa loo wataa waa socod wanaag iyo sacab ku maal iyo sarar macaan, bal intaas adigoo sii tixraacaya oo wixii ku dari kara daraaya Fiqiburaalow halkaa ka daba qaado adigana.

Fiqi

Waa tahay, hora intaas uu awdaahir yiri waana ku raacsanahay waxna ku dari maayo laakiin laba ama saddex eray oo idaha ku saabsan yaan halkan idnka tusaaleynayaa midi waxaa weeye marka la yiraahdo nin halla baanto oo qof halla baanto waxaa la yiraahdaa wan jabsaday ama wan afku caddaaday hallagu baaniyo marka la leeyahay wan afku caddaaday marka uu wanku shan jir gaaro ama uu lix jir gaaro afka ayuu ka cirroobaa oo intaas afka iyo faruuraha ayaa cirro kaga dhegtaa markaa waxaa la leeyahay waa sumad madoobe intaas waxaa weeye

inta ku saabsan wanka. Waxaa kale oo la yiraahdaa iduhu waa Firsib iyo ahni, Firsib marka la yiraahdo waa wixii dhaddigood ah ama oo horay ha u joogeen ama baraar danbe oo firsibka ku darmeen ha ahaadeen ido firsib ah ayuu leeyahay hebe yaa la yiraahdaa oo waa kow. Intaas haddii aan ka gudbo iduhu meel fog bey dadka Soomaaliyed ka joogaan waa tii uu ninkii gabyay uu yiri: "Caasada riyaha lama qasho riya cawanka joogsad ee caano iyo baruur miyaan rag caafimaad u ahayn" taasna waxaan ugala jeeda haddii aad reer u soo hoyato aad xilkale muddo sideed intay ryo kuu qalaan nooc kastaba ha ahaadee ama ceesaan shilis ha ahaadee amaba orgi shilis ha ahaado ama ri shilis ha ahaato ee wan haddaan loo qalin waa kala magac wanaagsan yihiin oo Soomaalidu waxay tiraahdaa "Hebel reer hebel buu u hoydayoo ri baa loo qalay markii uu warramay ama orgi baa loo qalay" magac malaha laakiin marka la yiraahdo wan baa loo qalay. Marka la yiraahdo wan baa loo qalay magac baa iyadaba loo yaqaanaayoo waa wax Soomaalida oo dhan maamuus ku leh iduhu intaas haddii aan kaga baxo idahu sida uu Aw-Daahir sheegay waxba kaga dari mahayo, mar hadday iduhu biyo haystaan oo haddana baad iyo bannaanna haystaan meel duun aan lahaynna ay joogaan kuwa tarma ee iska naaxa ee fiicnaada weeye mar hadday biyo waayaan oo kifaar waayaan oo duxi waayaan oo dureemo ay wayaan bal intaas meeshaas bannanka iyo waxaas ay waayaan waa u hawo xooluhuna nooc kastaba ha ahaade hadba sidii loo dhaqaaleeyo ayaa nafaca looga helaa ama caano ha ahaadee ama cad ha ahaadee sida Aw Daahir uu sheegay hadal laguma sinto ee waxaan ku daraayaa oo kale ma jiraan.

Axmed Nuur

Waa runtaa oo marka gabar baa waxaa la yiri waxay dhashay ee uur yeelatay oo markaas ilmay dhashay oo waxay maleynaysay inay wiil dhashay oo gabar bey dhashay marka odaygii baa loo sheegay oo waxaa la yiri gabar baa kuu dhalatay, xaaskii waxay dhaleen haweenkii waxay dhashay gabar markaasuu ragga Soomaaliyed ee gabdhaha dhala badidoodu ma jecleen markii hore wuxuu diyaariyay wanka aad sheegaysay ee afcaddaha ah inuu soo gado ayuu doonayey wuxuu kaloo doonayey inuu juuni timir ah aynuu soo diyaariyay wuu la noqday gabadhi dhashay gabadha waxay tiri maxaa fuudooy ku keenay fariid baa dhalan lahaayee. Juuni baa la ii furi lahaaye waan baa foorari lahaa wan baa la qali lahaa weeye, marka *meeshatan* uu ka leehay Fiqiburaale qofka la xurmeeynayo ama weynaynayo oo waxaa loo qalaa wan haddii xolo kale loo qalo xurmadiisii ma dhama, aan ka sii gudbo. Waxaan u gudbayaa nin la yiraahdo Cabdi Dhegaweyne oo isaguna aan moodayo ragga dhukan in kasta oo uu dhega waaweyn yahay ku dhukan idaha dhaqashadooda. Dhegaweynow adiguna bal adoo aan ka leexan meesha ay odayaashu mareen bal adiguna waxa aad ka xasuusantahay yacnii marka ay dhasho siday u dhasho meelaha ka hadal, aan ku xusuusiye heedhe! Wanka iyo laxda maxaa u dhexeeyaa, maxay kala yihiin aan kuu sii dilidilo gabadh baa waxay tiri "wanow xamilow xammaamadan guri aadan xamimatide maxaa kugu raray" bey tiri bal halkaa wanka iyo haddaad ka faa'iideysanayso wanka iyo laxda adigalee waaye.

C.Dhega

Horta hadalka Soomaalidu idaha waa wada taqaannaa inteynaan idaha

meel kasta ha joogaane waddan kasta iduhu waa ku dhaqanyihiinoo waa ku dhashaan marka waddan aynu ka nimidba oo nin waliba meeshuu ka yimid way joogaan oo sida idhaa loo dhaqo iyo waxay taraan waa yaqaan; war aan maqli jiray odayaashu siday yiraahdaan “geela waa geel kii goojiyaana waa geel” markaa waxaa lagu jeedaa, waxa geela goojiya la leeyahay kii goojiyaana wa geel loo leeyahay oo loo duur xulayaa sidaa weeye yacnii geela idaha u taga weeye, qiihiisa oo la qiima ah marka sidaa la leeyahay marka wanka iyo laxda waxay kala yihin marka hore aa wada naylo oo waa wada dhasheen marka ay dhashaan milicis baa la yiraahdaayoo waa marka reerka guura iyo hurdada laga eegaa oo milicis baa la yiraahdaa milicis milicis markuu wax yar ka koraana cadcaddeey baa la yiraahdaa cag-caddeey markey dhaafaanna waa baraar naylo way ahaayeen laakiinse waa baraar, markaey (cagcaddey) ka baxaanna baraar weeye, iduhuna waa halka la sheegay oo wax ku taraan oo wax ku gaaraan waa uun laba jir wanka haddu ka hooseeyana wuxtarkiisu waa dhicis oo wax tar ma aha sabeentu ka sokow dhasho na wa baraar *dulside* baa la yiraahdaayoo laguma timo ee waa loo cargoogaa tan aan idhiin sheegayaana waa mid loo calaalaa oo la leeyahay sabeentaasu waa baraarsatay neefkaba in laga duugo yey u dhowdahay oo laga duugo, wanka laba jir markuu gaaro waa marka uu sumalka yahay, sumal buu gaaray sabeentuna waa siday ku sugar yihin marka nacfigooda inta u heestay markaan u heesayo qiimo meeshay ka joogaan waxaa la yiri nin legga cunay oo lugtu uu taal ma ledayo, ma lulmoodo, yacnii qiimo meeshaay ka joogaan weeye. Oday Jaamac la oran jiray oo ido badnaay markuu waraabinayo wuxuu oran jiray “caddaan oo-dilay” buu markuu biyaha u shubaayo oran jiray weynu caynay oo si walba u galnay war cadku waa maxay oo inoo sheega laakiin markuu waraabinaayo buu wuxuu oran jiray “caddaan oo dilay” buu markuu biyaha u shubaayo oran jiray horta iduhu qiiamaha geelu ka joogo Soomaalida yey ka joogaan, waxay galaanna waa loo gudaa. Marka caanana waa leeyihiin oo Soomaalida qaarkeed subagga iyo caanahooda subagga kale iyo caanaha kale waa uga qiiima badan yihin. Tanaad iyo qumbeyaal baa laga dhowraa. Reer galbeedkaa waqooyi marka la yiraahdo labadaba idha waa laga maalaa tiri laxaad gabar yar baa la siistaa; waa tan la yiri, waa taan idhiin sheegay oo xarig baad u gaxaysanaysaa markaad gelinaysaa laba laxaad baad mareeg gelinaysaa midina halkan aad ka soo jeedinaysaa midna halkan oo midna halkan baad labadii madax isu dhaafinaysaa, naylihiina way u xaraysan yihin oo odaygii bay kaga jiraan marka dalaqaasi baad kaga soo qabanaysaa gabdhaas tirada laxaad ma u jeedaa waa taxan yihin oo idaha tax baa la yiraahdaa waa taxan yihin jarafka kaley uga baxaysaa tii kale markii laxda ugu danbeysay la qabto bay tan kalena ku dhalanaysaa safarka kaley uga baxaysaa markaasay naylaha oorka ugu ridaysaa intay qoolka ku dhufato oo naylihi ka wada ordayaan ilaa xagaaga marki jiilku caddaado markaasaad lisaysaa, marka jiilku caddaado ee la garo idaha in jaxaylka *qaba oona* dhaqi yaqaano ku sii deyn maayo baraarka gooni ayuu uga raacayaa ilaa ay ka gudaan maalinta ay ka gudaan oo uu isyiraahdo waad ka gurin weyday maalintaas ayuu isku sii deynayaa naylahaasuna ilaa ay laba jira ka gaaraan waa baraar ama wan ha noqdee ama sabeenno ha noqdeen ee sabeen baraar ah ayaa la oranayaa wankana wan baraar ah ayaa la

oranayaa marka la kala bixinayo ama la qiimaynayo maalintuu laba jir joogo waa wan laba jir ah ama waa sabeen laba jir ah ama waa sabeen dhalaysa oo markaa waa ka baxday reer waqooyigu markey qiimeynayaan *sabeenta* laba jirka ah waa laba ceesaamood laba qaybley baa la yiraahdaa oo waa laba ceesaamood bey ka qiimeeyaan meesha ay ka joogaan sabeentana laba jirba hadday gaadho labaceesaamood bay ku qiimeeyaan odayaasha qiimayn jirayn waa ila fadhiyaan oo inay wax iiga soo celin doonaanna ma ogi laakiin sidaan aingu u hasto waa laba qaybley waa laba ceesaamood marka la qiimaynayo raggii baa wada qiimaynayo marka iduhu Soomaalidu meesha ay ka joogaan meeshaa weeye waxay nafi lahaayeen aniga haatan waan iska daldalay oo hadallo ayaan ka daba qaatay oo odayaashii ayaan markey waxaan hayey marka nin nabar gaaro ama *madal* lay kugu yeero sagaal legadood baad maqasheen sagaal legadood waa sagaal sabeenood sidaa Soomaalida xeerkii hore ahaa sagaal sabeenood weeye. Sagaali haddaad maqasho waa sagaalkaas qarsanood oo mag baa lagu bixinayaa. Ninkii waa boqol sabeenood wankii la qalayey oo lagu alla barinayey markaasaa *llaahay* u keenay cudur dabagooyo oo markaas bey dhammaadeen hallagu cesho bey odayaashu oran jireen oo sidii hore oo loo dhaqi jiray de saddqada iyo Alla bariga iyo looga bixin *jiray* oo hallaga daayo yey ku waanin jireen marka haddaanan intii idha aan anigu ka gaaray intaa weeye waxaan ka soo qaaday odaygii yiri ?caddey nuguleey' iyo nin legaa cuno ma ledaayo ma lulumoodo' ninkii ugu heesay aniguna waa ka baxaayaa ee waad mahadsantihiiin.

AN

Horta waxaa weeye warkii iduhu inuu soo koobmayo oo waxaad moodda odayaashu nin waliba wixii itaalkiisa ah inuu ka hadlay e inuu warku soo gaabanayo laakiin xoogaa baa weli wax noogaga jira waxaan rabnaa dhaqanyo maalka idha dhaqanayo ma leh, maxaa loo yiri dhaylo maleh, maxaa loo yiri sacab ku maal?; maxaa loo yiri oo sacabka loogu daray, hararka macaan maxaa lo yiri yacnii heeskii haddaayey aan ku noqdo aan moodayey in uu kaloorik yahay. Odayaashii waxaa halkan far taagaya intaanan Salaad iyo ugudbinin ragga idha dhaqi jiray fiqiburaale oo ku noqday su'aashaas ku noqday haddaayey aan weydiiyay xamil misna eraygaan oo xamilka ah jiraa erayga jiraa ah wan jiraa ah, erayadaas aad mooddo in ay ku badan yihiin idha, bal inta aan ku noqonayo aan ku sii xasuusiyoo dhaqanyo, dhaylo, sacabmaal, sabar macaan, socod wanaag, jiraa, xamil, afcadde, guud ahaan erayada noocas ah ka hadal.

Fiqi

Waa tahay waxaa la yiri hadalow ninna si kuu yiri, hawraarey ninna si kuu garay yey Soomaalidu tiraahdaa. Aan ku bilowno dhaqan maa, xooluhu marna wey dhalaan, marna wey dhaqanyoobaan, marka ay dhalaan waxaa weeye iyagoo caano badanna ay leeyihiin oo dhalmadiina ay ku cusubtahay, ayna furfurmeen caanahoodiina macaan yihiin, markaasey noqdeen dhaqanyaa, marka loo gudbay dhaqanyo, marka waxaa weeye sida geela loo yiraahdo finaad amaba hawl dhaqanyo ah oo geela markaas badiba loogu heeso, marka wiilashu ay soo cayaar guraan oo reer duleedka ay ka cayaarayaan, yey yiraahdaan sida finig finingga geel oo sii fida tibnaadsaday qiiarda mallagu baray. Markaas waa geeljiraha ku soo cayaari jiray reer meel deggan. Marka

dhaqan iyo maal sida finigfinignaha geel finigfigna muxuu noqday, hashii baa waxay ahayd dayrtii hore dhashay diraacdina waa soo irmaanaysay, gugii bay soo gaadhay oo marrimin, waa marka aan geela la maalin ee caanihiisa geela caanaha badan aan loo soo kordhin ee loo caweysimayo yaa inanka geela la joogay hashii firinfirlaha ahayd intuu soo goglo oo xoogaa yar bey leedahaye yuu jeegeeyaa. Firinfirkaas ee jeegada keensado yuu caanaha ku cabbaa neefka iyo kabbashadaa uu kabbanayo ayuu dig ee aan loo caweysimin yaa la yiraahdaa firindirmo, sida firinfirna geel oo sii firinfirnaabsaday weligaa mallagu baray waa hashii ahayd wuu ku sugayaa geela loo caweysimi maayo ee caanaha badan leh yaa loo sugayaa; dhaqanyo maal waxaa weeye waa dhaqanyadaas soo jirtay xilligaad soo dhaافتay taas baanna dhaqanya maal u aqaan aniga. Waxaa la yiri, marka sacab maal sow ma ahan haa dhah! Waxaa loo yiri calaashaan dhaqanya maalka malaha iyagu iyagii waa la gurinaya oo dhaqanyadaa geela ah malaha iyadu sida geela yariimi. Laakiin riyuhu dhaqanyay leeyihii geel xitaa dhaqanyuu leeyahay, iduhumalah, haa!, wa kow. Dhaylo waxaa loo yiri iduhu markuu dhasho sida dadkuba loo miisaamo yaa waxaa la yiraahdaa intaan rodol buu ahaa, saddex rodol buu ahaa, afar rodol buu ahaa, wallahi dhaylo maleh, waa kow, marka hadduusan miisaan lahayn oo aanu sognay magaranaysaa oo uusan dhaylo weyn lahayn dhaylo ma leh, waxaa weeye iyagu orgigu waa la qashaa, laakiin iduhu lama qasho, *orgigii* waa la qashaa, oo waa la dhaylastaa, laakiin idihii dhaylo ma laha oo la qalan maayo oo saasuuna dhaylo u lahayn sow garan maysid. Marka waxaa weeye, marka calaashaan geela waa la dhaylaystaa, riyaha waa la dhaylaystaa, lo'da waa la dhaylaystaa, laakiin *idahaa* lama dhaylaysto saas ayaa ido dhayl maleh loo yiri laakiin waxay leeyihii quruub furta oo markaas wankii aynu ka sheekaynaynay lix nooc baa loo kala sameeyaa. Hilibkiis marka dad lagu baaninayo sarartii baa hartay ee magaranaysaa? Maya, sacab-maal wuxuu noqday marka oo caashaan xaw-xaw-xaw lagasiinayo geela, iyo lo', iyo ladaba gurayo ee la gurayo iyaga naaguhu waa iska sacabsadaan, marka idaha waa la sariigaayoo markaasaa, sacab maal la dhahaa, magaranysaa, sacabkaaba laga dhergayaa, halkaasaa taana laga yiri. Sabar-macaan, marka waxaa loo yiri *waraf* cadaad ahayaah qabatay waaba ka gudbayaa anigu, waxaan ku micnaynayaa wanka wax lagu baanto sida loo sameeyo aniga oo ka gudbaayo minjiihsana aan eegin madaxiisana aan eegin, calooshiisana aan eegin, oo inta xaadka ah ka gudbaaya, yaa intii salka ahayd u gudbaayaa waa kow. Markaas wankii dhowr nooc baa laga dhigaa mar waa lla kariya hilibkiisa, marna waa la shiilaayoo, kunbis baa la yiraahdaa, marna baruur iyo waxaa la isku gooya subag biixa iyo jiir baa laysku googooyaa, bari sulub baa la yiraahdaa, marna marka la shiilo ee jirta ohli lagu guro ama lagu haan, ama caashaan tiraab lagu guro oo la keydiyo oo uggoonkeeda aad la yaabtidna kunbus baa la yiraahdaa. Marka jiirka laysku sooco ee la shiilo ee meel la dhigana gablan baa la yiraahdaa, waa kow. Intaas hora inta la cunayo weliba baridiisa lama taabanoo baridu waa danbeysaa. Riixii marka legga la shiilo oo sararaha la shiilo oo doolaha, boojiyaha ee ganshada ah ee intaas caashaan subagga fiixaa la shiilo taasaa fiix la yiraahdaa fiixaasaa, marka lagu googooyaa hilibkii soo go'o oo baruur maleh oo jiir maleh taasna waxaa la yiraahdaa sidii horeba aan u sheegay bari fuud

leh gablankiina waa meeshiisi, waa kow. Saddexdaas qaybood qayb waxaa loo soo cunay xaabkiibaa la soo cunayoo, magaranaysaa; madaxiibaa la soo kariyaay, waa marka qof lagu baaninayo. Manjihii baa la soo kariyayoo haddidi maayo fuudkii baa la soo cabbay oo foolmadoobeys baa la sameeyay oo calooshiibaa la jilciyayoo intaas marka caashaan marka haddidi laayo, la cuno oo caashaan magaranaysaa, gablankii la cuno, oo kunbus loo cuno oo haddidi maayo jiir ahaan loo cuno yaa hadhowto baridaas u danbeysanaysaa oo haddana loo tagayaa, jira, wan jira ah; waxaan anigu u malaynayaa eraygaas kii caddaa laakiin, waxaan ku malaynayaa wan jar ah, maya! Anigu ma garanaayo ee gacanta ayaa ka taagay ee adiga ayaa kugu wareejinayaa.

A.N Jiraaga waxaan u gudbinayaa ninka la yiraahdo Daahir Afqarshe oo dhaarranayaa oo baruurtii iyo wixii markuu maqlay booday hoo Daahir Afqarshe adiga weeye.

Aw Daahir Mahadsanid. Waxaa hadalka igu soo celiyay sarar macaankii oo waxaa la yiri dayr ma dhalatay oo daар haruub lihi doc makuu yimi, daarku waa kan sararta saddexda feerood hilibka dusha ka saaran *** la yira, oo kaas baa igu soo celiyay oo dhowr lakab baa kala sarreya oo wuxuu doonaan mindi fuud masii deysaa oo hargagtay oo awro ka miidi waa, miidku dhaafeyn oo ninbaa bahal la yiraahdo gambisa oo sida tubboyinka oo kale dabool leh, shabagnaa, laydhuna ka soo galayso si aan hilibku u xumaan ayuu laxdii hilibkeedii ka buuxsaday sarartaas inta feeraha leh ee baarka la yiraahdo ee u saraysiso mindi uu wax ku cuno ninka waa nin la yaqaan oo magaalada haddaba joogo oo fuud ma sii deyso uu iska leeyahayna wey ku ridday markaasaa gaaridii ay roodana baan u diyaayiriye gaaribaa fayl la yiri oo waa loo geeyay markaasaa, buu furay, bahashii sarartii buu la soo baxay iyo geeyay markaasaa, buu furay, bahashii sarartii buu la soo baxay iyo mindidii is ag yaal buu markiiba soo dhiftay kolki laba goor uu gooyay yuu haweenaydi jeclaanteedii xasuustay oo ninkii taarka dirayay agoogay oo yiri war xaaskii iga baqtiyay qor qor war qor oo waxaad tiraahdaa haddaad reer hebel-hebel, ninkay ka biil qaadaan jireen shan shilin u kordhi, iyaduna laxda waxay u qabanaysay lacagta kaga kordhisoo baarka buu ku dhuftay, markaasuu xasuustay waa marka dabadeed horta sarartaa saas bey mucjiso u leedahay oo waa yahay biilkii buu ku daray halkii buu ka sii waday, waa qiso la wada ogyahay, oo gabadhii waa joogtaa, oo ninkii waa jooga oo farsamo iska caddaatay weeye oo ninkaasu hilibka jeclaanta uu u qabay yey iyaduna qiyaasta ogeyd tan ma ahee inuusan wax kale uu doonaynin ninka horta hilbyahanka ahi bahalka dabadeed marka uu xasuusto waxyaalahaausuuba keenayaa waa yahay. Wanka hilibkiisa haddaynu qiyaastiisa u tagno hadalka illeyn wuxuu leeyahay raqam raqame, iduhu horta dhaylo maleh markey dhalaan ilmahooda lama dhaylaystoo oo lamana cuno haddii ilmuu dhinto sidaa riyan loogama qabo oo caano danbe idaha lagama rabo illeyn ri'da ilmaha waxaa looga qashaa caanha hala maalo oo halla igdho, iyadu sidaas oo kale shaqo kuma laha iduhu laxa jecli un baa meesha looga rabaa haddii ilmihi amma hooyadii dhimato amaba haddii kale wax kalaba ay dhacaan isagoo la yiri dib haloo koriyo maaha ee dhaylo la cuno ma leh sidaasay

gabadhu u tiri 'ido dhaylo ma leh' oo macnuhu marka uu yahay baaar oo si wanaagsan u naaxay raggi Soomaalida ah waxaa la ogyahay inuu nin ku filnayahay, wanka laba jirka labuu ku filan yahay saddex jirku saddex buu ku filan yahay, afar jirka oo iltahanka ahna afar buu ku filan yahay, gu' walba loo eegaa nin qaybtiiis, shan jirku waa shan nin, lix jirku waa lix nin, toddoba jirku waa toddoba...